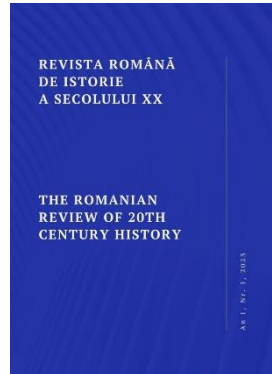

Revista română de istorie a
secolului XX
•
The Romanian Review of 20th
Century History

No. 1/2023

Extract from `Recenzii și note bibliografice` section of no.1/2023 issue

URL: <https://revista.cis20.ro/rrisxx-1-2023/>

Published under the aegis of the [Centre for 20th century history](#), Faculty of History,
"Alexandru Ioan Cuza University" of Iași

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2023
ISSN 3008 – 5071

atât jurnaliștii cât și membrii exilului românesc denunțau desfășurările instituite de finalul războiului, solicitând reîntregirea României. Perioada anilor 1970-1980 este marcată de dezbaterile privind impunerea acordurilor de la Helsinki și de o diminuare a interesului pentru subiectul Marii Uniri. După anul 1985, istoricul a documentat o revenire în scenă a temei, pe fondul deschiderii operate de regimul Gorbaciov față de drepturile individuale și ale comunităților naționale din fosta URSS.

Este o secvență a activității departamentului românesc a postului de radio Europa Liberă, abordând teme ale istoriei care nu se puteau discuta în România comunistă. S-a reușit, în felul acesta, să fie menținută trează conștiința libertății și speranța unui viitor democratic pentru un public prizonier în lagărul comunist. Avem în față un volum de documente radiofonice, care a devenit un instrument indispensabil oricărei recuperări istoriografice a sărbătorii Marii Uniri.

Cătălin BOTOȘINEANU*

Cornel-Constantin Ilie, *Un tablou pentru tovarășu`. Pictura, Ceaușescu și cultul personalității*, cu fotografii de Marius Amariei, Onești, Magic Print, 2018, 219 p.

Pictura și cultul personalității se prezintă într-o relație cu totul deosebită sub regimurile totalitare, cu atât mai mult în comunismul românesc. Fără a ne propune o analiză aprofundată asupra acestei dezbateri, evocăm însă perspectiva criticului de artă și filozof francez Laurent Devèze cu privire la relația dintre cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu și produsele artistice, conturând pentru cazul românesc prezența unei obsesii a autoportretului¹⁴. Picturile realizate în baza comenzilor cuprindeau o imagine comună, a *Conducătorului*, singurele particularități rezumându-se doar la numele artistului care l-a imortalizat sau a stilului de creație. De altfel, Laurent Devèze considera că „Pictorul avea dreptul să fie chiar și cubist, din moment ce tabloul său l-ar fi reprezentat pe Conducător coborînd scările”, fapt care avea să fie

---

* Arhivist, dr., Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale.

¹⁴ Laurent Deveze, „Ceausescu ou l'art du portrait: essai sur l'art officiel roumain, 1965-1989”, în *Sources. Travaux historiques*, no. 20, 1989, p. 79.

întărit la mai bine de un deceniu de către pictorul Eugen Palade, care rememora primirea unei comenzi însoțite de libertatea oferită de îndemnul: „Să fie cum vreți!”¹⁵.

De ce ne-am oprit asupra acestui caz și prin ce se diferențiază lucrarea de față în raport cu alte cercetări sunt interogații la care ne propunem să oferim un răspuns. În primul rând, cazul imaginilor lui Ceaușescu este unul de-a dreptul remarcabil, sub raport cantitativ, dar și a modului în care acestea „contribuie” la semantica cultului personalității liderilor statelor blocului comunist. După Stalin, dictatorul român a făcut subiectul celor mai multe creații artistice. Pentru a descrie cât mai cuprinzător această ipostază vom apela la termenul utilizat de Adrian Cioroianu, și anume „videologie”, definit drept „ideologia ce tinde, gradual, dar inexorabil, să se rezume la exhibarea unei singure efigii, la etalarea unui singur portret”¹⁶. Volumul de față evocă portretele omagiale impregnate de un conținut ideologic caracterizat de un set restrâns de clișee plastice.

În *Argument*, Cornel-Constantin Ilie, istoric și muzeograf la Muzeul Național de Istorie al României, introduce cititorul în pleiada de tablouri și oferă o perspectivă generală asupra artiștilor și a creației plastice din perioada ceaușistă. Din analiza acestor produse omagiale, acesta identifică câteva „linii directoare”. Pornind de la practica de „întinerire” a personajelor, care contrastează cursului normal al vieții, până la cadrul tipic în care este surprins cuplul prezidențial, subiectul conducătorului în cadrul vizitelor de lucru constituie o temă predilectă și la îndemâna artiștilor plastici datorită bogatului material fotografic. La finele secțiunii, autorul evocă baza documentară, dar și locul unde se află depozitate lucrările, acestea făcând de fapt parte din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României (MNIR). Cât privește proveniența „operelor”, acestea au rezultat în urma expozițiilor omagiale dedicate cuplului dictatorial la aniversările rotunde, dintre care

---

¹⁵ Adrian Cioroianu, „<Videologia> lui Nicolae Ceaușescu. Conducătorul și obsesia autoportretului”, în Ruxandra Cesereanu (coord.), *Comunism și represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid național*, București, Editura Polirom, 2006, p. 254.

¹⁶ *Ibidem*.

individualizăm expoziția „Dovezi ale dragostei, înaltei stime și profunde prețuiri de care se bucură tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu, ale amplelor relații de prietenie și colaborare dintre poporul român și popoarele altor țări”, din 23 ianuarie 1978, care a ocupat nu mai puțin de zece săli, întinse pe 2.500 mp.

Volumul de față prezintă un mare avantaj fiind unul color, filele sale înglobând un periplu prin istoria artei plastice românești din „Epoca de Aur”. Nu e de mirare faptul că vom identifica nume cu rezonanță din arta plastică a secolului trecut, printre autorii acestor portrete omagiale distingem pe Dan Hatmanu, Sabin Bălașa, Corneliu Brudașcu, C.I. Lefter, Ion Țărălungă, Vasile Pop Negreșteanu, Constantin Piliuță, dar și mulți alții. Dată fiind dimensiunea acestui fenomen, dar și beneficiile financiare pe care aceste comenzi le generau, ne este foarte greu să numim un artist plastic important care să se fi dezis de la asemenea comenzi.

Inițiativa lui Cornel-Constantin Ilie se distinge în raport cu celelalte demersuri axate pe arta omagială în perioada lui Nicolae Ceaușescu, îmbinând armonios latura vizuală cu explicațiile tehnice și contextuale ale fiecărei lucrări, fiind inserat și un subtil umor al autorului care însă nu perturbă rigoarea documentară. Datele tehnice facilitate de un spectru vizual asigurat de fotografiile realizate de către Marius Amariei, calitatea foarte bună a imprimării și a hârtiei fiind și un rezultat al editării sub patronajul MNIR.

Demersul artiștilor din „Epoca de Aur” a fost cu atât mai dificil de realizat dacă ținem cont că Nicolae și Elena Ceaușescu nu au stat niciodată să pozeze. Din cauza aceasta, fotografiile de epocă ocupă un rol fundamental în munca artiștilor, fapt pentru care multiple scene îi simbolizează pe cei doi conducători comuniști înconjurați de copii, de muncitori sau uzine falnice, în fapt acestea fiind inspirate din instantaneele fotografice din timpul vizitelor de lucru.

Volumul *Un tablou pentru tovarășu`. Pictura, Ceaușescu și cultul personalității* cuprinde un periplu asupra artei omagiale ceaușiste. Autorul nu s-a limitat doar la artiștii plastici profesioniști, ci a integrat și pleiada de artiști amatori, produsele creației lor atingând în multe cazuri limitele ridicolului. Înfățișarea cuplului prezidențial oferea garanția unei validări publice, respingerea sau ignorarea de către oficialități a actului creator putând determina o marginalizare a artistului amator.

Volumul de față propune o perspectivă mai curând vizuală a artei omagiale în timpul regimului ceaușist, reușind să faciliteze accesul publicului larg la un tezaur iconografic și documentar al Muzeului Național de Istorie a României. Completările tehnice și contextuale întreprinse de autor deschid noi perspective în aprofundarea subiectului artei omagiale și a efectului produs în cadrul cultului personalității. De altfel, fostul Muzeu de Istorie al R.S.R. a ocupat un loc de seamă în mecanismul cultului personalității cuplului prezidențial, cei doi raportându-se la acest edificiu drept „Muzeul Nostru”, fapt întărit și de cele peste 10.000 de obiecte expuse de-a lungul timpului.

Autorul și-a propus să readucă în prim planul istoriografic un fond trecut în uitare după anul 1989, în care vedem că cei mai importanți artiști plastici care au activat în perioada regimului comunist nu s-au dezis de comenzile venite din zona puterii. Acest lucru, chiar dacă se supuneau riscului unor acuze legate de compromisul la care recurgeau. Cunoscut istoric al patrimoniului în secolul al XX-lea, Cornel-Constantin Ilie nu realizează în acest volum un proces de intenție, nici măcar nu-și propune o analiză stilistică a picturilor. Principala miză a cărții a fost reprezentată de valorificarea unui tezaur imagistic, ca parte integrată a cultului personalității, constituindu-se astfel într-o reușită și un instrument de lucru indispensabil tuturor celor care cercetează avatarurile epocii Ceaușescu.

Andrei-Mihai RÎPANU*

Parschalis Pechlivanis, *America and Romania in the Cold War: A Differentiated Détente, 1969-80*, London and New York, Routledge, 2019, 200 + xii p.

Cartea lui Parschalis Pechlivanis, *America și România în Războiul Rece: o politică de destindere aparte, 1969-80*, reprezintă o apariție editorială importantă pentru studiul relațiilor dintre România și Statele Unite ale Americii din perioada Războiului Rece, dat fiind numărul destul de redus de volume publicate în străinătate care analizează relațiile româno-americane în intervalul de timp dintre încheierea celui de-al

---

* Doctorand al Facultății de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.